

ESCOFET, UN ANCESTRAL COGNOM VENDRELLENC

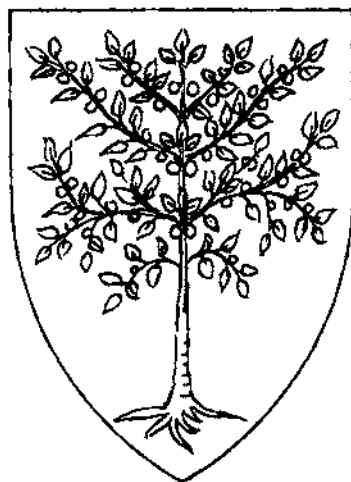
JAUME RUART I GÜIXENS

En els tres darrers decennis, el Vendrell ha conegut un creixement demogràfic espectacular, ja que gairebé ha triplicat la seva població, per la qual cosa els nouvinguts, procedents majoritàriament de diferents municipis del Principat, d'Extremadura i d'Andalusia, així com de la resta de l'Estat espanyol i, més recentment, d'Europa occidental, Amèrica latina, Filipines i Xina, l'ex-Iugoslàvia i, sobretot, del Magrib, els quals ens han aportat nous cognoms amb els que podria formar-se un immens "puzzle" onomàstic.

No obstant això, encara romanen al Vendrell cognoms com Escofet, les arrels del qual cal cercar, pel que fa a la nostra vila, al reculat segle XIV.

ESCOFET, UN ANCESTRAL COGNOM VENDRELLENC

En la secció «Heràldica dels cognoms», que figura en el periòdic setmanal *Diari del Baix Penedès*, de la qual és responsable Antoni Poyo i Creixenti, s'hi fa menció a un cognom ben conegut al Vendrell, malgrat no ser gens abundós, ja que sols els membres de dues famílies emparentades en són els posseïdors. Es tracta de les famílies que porten per cognom Escofet, els antecessors de les quals ens consta que residien ja al Vendrell des de fa moltes generacions.

Escut de la família Escofet.

El periòdic de referència porta el número d'ordre 233 i correspon al dia 21 d'octubre de 1994. Segons l'heraldista Poyo, «uns Escofet porten d'argent un castanyer de sinople, fruitat de gules», a l'ensems que un tal Joan Escofet fou distingit amb el títol de «ciudadà honrat de Barcelona», fet que voldriem emfasitzar en la present comunicació, ja que fa uns tretze anys que vàrem «descobrir» aquest esdeveniment en el llibre d'acords municipals corresponent als anys 1782 al 1840, de la qual cosa hom va donar una més breu referència al periòdic d'àmbit comarcal *El 3 de Vuit*.

Posem entre cometes la paraula «descobrir», ja que, fins a la data, al Vendrell no hi havia constància oral ni escrita del fet i, fins i tot, els posseïdors del cognom Escofet, hereus del títol seminobiliari, ho ignoraven fins al moment de comunicar-los la troballa.

De cara al lector, creiem, en primer lloc, que fóra procedent assabentar-lo sobre allò que significa el títol de «ciudadà honrat de Barcelona», ja que suposem que potser no és prou ben conegut. Les dades sobre el particular, les extraiem de la *Gran Enciclopèdia Catalana*. Ens diu el text que la denominació de «ciudadà honrat de Barcelona» es generalitzà a partir del segle XIV, com a específica de l'estament ciudadà, paral·lelament a la de «burgès honrat», i integrava el «braç reial». Els ciutadans honorats posseïen generalment propietats rústiques que explotaven amb fins crematístics.

La matrícula de ciutadans honorats de Barcelona del 1510, que comptava un centenar escàs de membres, els equiparava als cavallers en tots llurs privilegis, menys el de pertànyer al braç militar. De fet, fusionats amb els cavallers, llur evolució seguí posteriorment la d'aquests i, en general, la de la noblesa fins al segle XIX.

Tot seguit, i com que allò que ens interessa és el fet específic del nomenament reial que tingué lloc fa gairebé dos-cents anys, anem a transcriure l'encapçalament i la part central de la còpia del document que ho acredita, que, com hem manifestat, resta escrita al llibre d'actes esmentat anteriorment. No dubtem que llur contingut té força interès, a l'ensems que reflecteix un temps i unes circumstàncies que són ben alienes a la forma de pensar i viure pròpies dels temps actuals. Vegem-ho.

Dn. Carlos Por la Gracia de Dios, Rey de Castilla, de León, de Aragón, de las Dos Sicilias, de Jerusalén, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Menorca, de Sevilla, de Cerdeña, de

Córdoba, de Córcega, de Murcia, de Jaén, de los Algarbes, de Algecira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Orientales, y Occidentales, Islas, y tierra firme del Mar Oceano, Archiduque de Austria, Duque de Borgonya, de Brabante, y Milán, Conde de Absburg, de Flandes, Tirol y Barcelona; señor de Viscaya, y de Molina, etc.

Por quanto es justo que mis vasallos benemeritos experimenten de mi Real gratitud, los premios, y honores de que han procurado hazerse dignos por sus merecimientos; Y teniendo consideracion á que por parte de vos Juan Escofet, vecino de la Villa del Vendrell, en el mi Principado de Cathaluña, se me ha representado: Que sois descendiente de la Casa Escofet de la Vila de Cadaqués en el mismo Principado, de la qual salió Pedro Escofet, y casó en la referida Villa del Vendrell, y de el descende vuestra Familia. Que la nominada Casa de Escofet de Cadaqués, que hoy posee el theniente Genl. de mis Reales Exercitos Dn Juan Escofet, es de solar antiguo, no pudiendolo justificar con documentos, porque con motivo de las Guerras ocurridas en dicho Principado, se han quemado, y destruhido los Archivos, y Papeles de la expressada Villa. Que vos, y vuestros ascendientes han sido siempre mis Fieles Vasallos, y de mis Gloriosos Predecesores, lo qual habeis acreditado sirviendo muchos años los empleos de Justicia, en la referida Villa del Vendrell: Que vuestro hijo Jayme Escofet sirvió en el Exercito, durante la ultima Guerra con la Francia en clase de Capitán de una de las Compañias de Somatenes; con cuyo motivo se halló en varias Funciones. Y Finalmente, que sois poseedor de un patrimonio cuyas rentas son suficientes para manteneros con la mayor decencia. En cuya atención me suplicasteis fuese servido concederos el Privilegio, y honor de Ciudadano honrado de Barcelona para vos, vuestros hijos y descendientes por linea recta masculina, o como mi merced fuese. Visto en el mi Consejo de la Camara, con lo informado por la Real Audiencia de mi Principado de Cathaluña. Por resolución á consulta del mismo Consejo de veinte y dos de Agosto del Año próximo passado he tenido por bien de concederos á Vos el nominado Juan Escofet el Privilegio, y honor de Ciudadano Honrado de Barcelona, para Vos, vuestros hijos, y descendientes nacidos, y que naceran, y a toda la posteridad por linea recta Masculina.

Y en su Consequencia Encargo al Serenissimo Principe Dn. Fernando, mi muy caro, y amado Hijo; y mando á los Infantes Prelados, Duques, Marqueses, Condes, Ricoshombres, Priors de las Ordenes, Comendadores, Subcomendadores, Alcaydes de los Castillos, Casa fuertes, y Llanas: á los de mi Consejo, Presidentes, Regentes y Ohidores de las mis Chancillerias, y Audiencias, Alcaldes, Alguaciles de mi Casa y Corte, Chancillerias, y Audiencias, y a todos los Corregidores, Asistentes, Gobernadores, Alguaciles, Regidores, Caballeros, Escuderos, Oficiales y hombres buenos de las Ciudades, Villas y Lugares de mis Reynos, y Senyorios, y particularmte. al Governador Capitan General, Regente y Audiencia del

dicho mi Principado de Cathaluña; y otras qualesquier Personas de el mis Subditos, naturales, y Vasallos, de qualquier estado, grado, calidad ó condicion que sean, y a cada uno de ellos, so incurrir en las penas á mi arbitrio, y de mis herederos, y successores reservadas; que la presente mi Real Gracia, y Privilegio, á favor de Vos el expresado Juan Escofet, vuestros Hijos, y descendientes por Linea recta Masculina, guarden Cumplan y Observen guardar cumplir, y observar hagan, y no pongan ni consientan poner en ella ni en parte de ello embarazo, contradiccion ni impedimento alguno; antes bien os defiendan, y mantengan, y hagan se cumpla, y observe Como en este Mi Real Despacho se contiene.

Dado en San Yldefonso á quatro de Septiembre de Mil Setecientos noventa y nueve.

Yo el Rey (segueix un anagrama-rúbrica).

Quan es trobà aquest text (tardor 1982), sols hi havia al Vendrell cinc persones amb cognom Escofet: el comerciant Joan Escofet, pare de dues filles, i les dues filles del farmacèutic Rafael Escofet, per la qual cosa, tal com hom indica en el text transcrit, a partir de les quatre persones del sexe femení, s'extingeix al Vendrell, pel fet de no ser transmissible més que per línia masculina, el títol concedit des del Real Sitio de la Granja de San Yldefonso, pel rei d'Espanya Carles IV, a un dels seus súbdits penedesencs.

Segons el treball de genealogia d'Antonio Poyo, el cognom Escofet és d'origen germànic, possiblement com molts dels cognoms arribats a la nostra terra amb motiu de la Reconquesta.

En el fogatjament que es féu a Catalunya l'any 1358, en temps de Pere el Cerimoniós, per tal de cercar diners de cara a sostenir les despeses originades per la invasió del seu reialme per part del rei de Castella, ja s'hi esmenta un tal Scoffet residint al Vendrell. Altres Escofet, els hem trobat en poblacions veïnes: a Sant Vicenç de Calders, Berenguer Scoffet, així com Geralda Scoffeta. Així mateix, una tal Geralda Scoffeta és possible trobar-la a Albinyana, cosa que fa pensar que es tracti de la mateixa persona que, amb la condició de cap de família, tingués propietats a ambdues poblacions. En l'època, al Vendrell s'hi comptaren 92 focs, o llars familiars.

En un altre fogatge fet l'any 1553, hi trobem al Vendrell un Pere i un Salvador Scofet (el cognom ja havia perdut una efa). I en un capbreu de finals del segle XVII, hi figura un tal Melcior Escofet, elaborador d'aiguardents.

Com hem vist ja anteriorment, Joan Escofet, a qui se li atorgà el privilegi reial, fou «justicia» durant el segle XVIII, i ja en l'actual segle tenim constància escrita d'un tal Agustí Escofet que, junt amb els seus fills, regentava la fonda dita «del Centro», on en època anterior s'aturaven les diligències, ja que es trobava a l'entrada del Vendrell, venint des de Barcelona, més o menys, al recte del camí dit de Vilafranca, o sigui, l'actual carrer del Nord.

Aprofitem l'avinentsa per a donar a conèixer el cens de població del Vendrell en els anys 1719 i 1787, aquest darrer promogut pel comte de Floridablanca: 570 i 2.281 habitants, respectivament. Durant la primera centúria de la instauració de la monarquia borbònica i en menys de cent anys, el Vendrell havia augmentat la població en 1.711 habitants, cosa que representa un 300,17 per cent. A meitat del segle XIX, i segons un cens d'origen militar, la població del Vendrell havia assolit els 6.000 habitants, xifra que es reduí considerablement durant els decennis posteriors, a causa, principalment, dels estralls que produí a les vinyes la fil·loxera, ja que originà l'emigració de moltes famílies vendrellenques on hi havia treball en abundància i ben remunerat: els voltants de la ciutat de Barcelona, sobretot a Sant Martí de Provençals.

També a finals del segle XIX havia fet una gran davallada la construcció de bótes, en les quals s'emmagatzemava i es transportava el vi que es produïa a la comarca, i, amb ella, la mà d'obra que treballava en aquesta indústria artesana, a causa de la competència d'un mitjà de transport de més capacitat, ràpida i en contínua expansió: el ferrocarril i els seus vagons cisterna. Per Això el port d'embarcament de vins i d'esperit de vi que hi havia establert, des de les acaballes del segle anterior, a la platja vendrellenca de Sant Salvador esdevingué totalment obsolet. Es perderen, per les circumstàncies esmentades, una gran quantitat de llocs de treball i es forçà, d'aquesta manera, l'emigració d'una bona part de la població vendrellenca.

Si tornem al tema central d'aquest escrit, el cognom Escofet, cal esmentar altres persones posseïdores de dit cognom que residien més recentment al Vendrell, tals com Melcior Escofet, que fou alcalde de la vila quan el «bienni negre» i morí assassinat l'any 1936. Rafael Escofet i Mañé, germà de l'anterior i metge, que tingué al seu càrrec el veí poble de Sant Vicenç de Calders quan l'epidèmia de còlera de 1911. Aquest darrer era gendre del també metge Salvador Reventós, la persona que més es distingí en aquells tràgics dies. I Rafael Escofet i Reventós,

farmacèutic, fill del primer metge esmentat, així com Antònia Escofet, germana del farmacèutic, la qual professà com a monja. Uns altres dos Escofet també traspassats, pare i fill, eren sastres, i eren, respectivament, germà i cosí germà dels abans citats metges i farmacèutics.

Inexorablement s'extingiran al Vendrell el cognom Escofet i el títol que porta aparellat, a causa que, en l'actualitat, sols en són portadores les dues filles del farmacèutic i les dues del sastre, ja que, tal com hem manifestat anteriorment, el títol només és transmissible per línia directa masculina i el cognom sols el poden rebre els descendents de les fèmnes en primer grau.

Per altra part, tenim referències que un notari de Vilafranca emprà, o emprava, en documents públics, el títol de «ciudadà honrat de Barcelona», concedit també a un dels seus antecessors.

I, ja per finalitzar, creiem que cal deixar constància escrita que el molt repetit títol de «ciudadà honrat de Barcelona» fou també concedit, a les darreries del segle XVII, a un altre vendrellenc de pro: Joan de Nin, representant d'una de les famílies benestants del Vendrell d'aquella llunyana època, per no dir la més «poderosa», els Nin, emparentats posteriorment per matrimoni amb els també terratinents Ferrer, les cases dels quals, a l'actual carrer de Prat de la Riba, eren veïnes. La dels Nin, amb un portal fortificat, similar al del Pardo (per determinats indicis, gosem afirmar que la casa on hi ha situat el portal dit modernament del Pardo pertanyia a la mateixa família Nin).

El portal que tancava la vila, situat al carrer batejat amb el cognom del que fou el primer president de la Mancomunitat de Catalunya, se'l coneixia com el «Portal Nou», o del Miquelot, i s'obria al vial que és avui la baixada de Sant Miquel. Com a represàlia de guerra, fou manat enderrocar-lo pels carlins l'any 1874, cosa que no s'aconseguí definitivament fins als darrers anys de la passada centúria.

Les dues famílies esmentades, els Nin i els Ferrer, desaparegueren del Vendrell a primeries del present segle, i es traslladaren, amb el cognom Ferrer, a Vilanova i la Geltrú, on encara viuen llurs descendents. Es perdé, d'aquesta manera, el record i el cognom de dues famílies molt representatives del Vendrell durant l'Edat Mitjana i els temps moderns, cosa que succeirà, així mateix, amb el cognom Escofet (o Scoffet), un dels documentalment més ancestrals de la capital del Baix Penedès.